

DOI 10.37491/UNZ.111.4
УДК 352:37(477)

Надія ЛАЛУЄВА¹

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Узагальнено понятійно-термінологічний апарат механізмів публічного управління освітнім потенціалом територіальних громад. Проаналізовано наукові підходи до трактування понять «механізм», «публічне управління», «освіта», «освітній потенціал». Наголошено, що змістовий обсяг категорії «публічне управління» інтегрує державне та муніципальне адміністрування як базові компоненти. Запропоновано розглядати механізми публічного управління як розгалужену систему методів, інструментів, процедур та ресурсів, що мають чітке нормативно-правове підґрунтя, завдяки якій здійснюється цілеспрямований вплив на об'єкти управління задля розв'язання суспільних проблем та реалізації публічних інтересів. Виокремлено категорії трактування поняття освіти, зокрема: освіта як цінність, процес, результат, система, соціальний інститут. Наголошено, що освіта є інструментом стійкості в часи агресії та головним драйвером майбутнього відновлення України. Висвітлено поняття освіти як відкритої системи з набором певних властивостей, які характеризують її системну природу, а саме: цілісності, самоорганізації, резильєнтності, нелінійності, нерівноважності та складності. Обґрунтовано, що освітній потенціал виступає фундаментальною детермінантою соціально-економічного поступу територіальних

¹ старша викладачка кафедри публічного управління та адміністрування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, n.lalueva@univer.km.ua, <https://orcid.org/0000-0002-2689-9590>.

громад. Розглянуто наукові напрями вивчення освітнього потенціалу, зокрема, як складову національного духовного багатства; як кількісний показник, що відображає освітній рівень кадрів та зміни у складності й якості праці; як базовий компонент нематеріального нагромадження. Обґрунтовано використання комплексного підходу до трактування поняття «механізм публічного управління освітнім потенціалом». Систематизовано принципи формування освітнього потенціалу територіальних громад, серед яких — емерджентність, ієрархічність, цілісність, пріоритет якості, адаптивність, доступність, безперервність. При цьому наголошено на врахуванні Закону України «Про освіту», який містить перелік принципів освітньої діяльності.

Ключові слова: механізми публічного управління, освіта, освітній потенціал, територіальна громада, система.

Постановка проблеми. Протягом усієї історії людство неодноразово переживало й продовжує переживати глибокі кризові явища, воєнні конфлікти та природні катаклізми, що спричиняють втрату матеріальних ресурсів і людського потенціалу. Водночас відновлення втрачених матеріальних благ забезпечується завдяки збереженню та передаванню сукупності знань, умінь і навичок, а також постійній здатності суспільства створювати й відтворювати об'єктивні науково-методичні знання.

Процеси децентралізації в Україні та європейська інтеграція зумовили потребу в оновленні категоріального апарату науки публічного управління. Сьогодні фокус досліджень зміщується від жорсткого адміністративного впливу до гнучкого публічного управління, що передбачає залучення широкого кола стейкхолдерів до розвитку місцевих ресурсів. Одним із найбільш критичних ресурсів громади, на нашу думку, є її освітній потенціал. Проте відсутність єдиного підходу до трактування цього поняття в українському науковому дискурсі створює перешкоди для розробки ефективних стратегій розвитку громад саме в цьому контексті.

Необхідно підкреслити, що поступове соціально-економічне зростання суспільства досягається завдяки синергії знань фахівців з різноманітних секторів національної економіки. Зокрема, тенденції інформатизації, цифровізації, а також процеси глобалізації та євроінтеграції вимагають консолідованого людського капіталу, що включає освітній потенціал територіальних громад. Крім цього, освіта виступає маркером державної стабільності та визначальним чинником суспільного добробуту в умовах постіндустріальної економіки, побудованої на знаннях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти публічного управління освітнім потенціалом активно досліджувалися в науковій літературі, зокрема у працях таких науковців, як: В. Дедух, І. Ковтун, О. Комарова, Н. Павленко, І. Рядинська, Т. Терещенко та інші. Незважаючи на значний внесок, питання публічного управління освітнім потен-

ціалом територіальних громад потребують більш глибокого наукового аналізу. На нашу думку, розгляд освітнього потенціалу територіальних громад як об'єкта управлінського впливу вимагає комплексного аналізу дефініцій, які поєднують теоретичні засади публічного управління та системи освіти.

Постановка цілей статті. *Метою роботи є обґрунтування концептуальних основ механізмів публічного управління освітнім потенціалом територіальних громад.*

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль освітнього потенціалу є визначальною в соціально-економічному розвитку територіальних громад, а також держави загалом, оскільки в закладах освіти, починаючи із закладів дошкільної освіти, загальноосвітніх, а потім професійно-технічних та закладів вищої освіти відбувається становлення світоглядних переконань майбутніх фахівців будь-якої галузі. Як відомо, за таксономією Б. Блума, освіта формує знання, навички та ставлення [1]. Крім цього, освіта є цілеспрямованим процесом та водночас досягнутим результатом навчання й виховання на користь держави, суспільства, окремої людини відповідно до визначених освітніх рівнів.

Поняття «механізми публічного управління», «потенціал», «освіта» є досить широкими і потребують конкретизації стосовно освітньої сфери на місцевому рівні. Зауважимо, що ці терміни є загальнонауковими та багатоаспектними, оскільки в різних сферах науки мають низку тлумачень та сутнісних характеристик. Наявність чіткого категоріального апарату забезпечить науково-методичне підґрунтя для подальших наукових розвідок та пошуку прикладних й управлінських аспектів. Тому в межах нашого дослідження вважаємо за доцільне навести категоріальний апарат механізмів публічного управління освітнім потенціалом територіальних громад, який включає низку взаємопов'язаних понять (табл. 1).

Як бачимо, в сучасній науці публічного управління не існує єдиного універсального визначення механізмів публічного управління, проте найбільш повним і науково обґрунтованим, на нашу думку, є комплексний підхід. Тому вважаємо, що механізми публічного управління — це комплексна система інструментів, методів, важелів, процедур та ресурсів, що ґрунтуються на нормативно-правовій базі, за допомогою яких суб'єкти публічного управління (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства) здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкти управління для розв'язання суспільних проблем, задоволення публічних інтересів та досягнення стратегічних цілей розвитку суспільства.

Таблиця 1

Категоріальний апарат механізмів публічного управління освітнім потенціалом територіальних громад

Автор, джерело	Визначення
<i>механізм</i>	
Кардаш В. М. [2]	внутрішня будова, система будь-чого
<i>публічне управління</i>	
Покатаєв П. С., Латинін М. А., Степаненко С. В. [3]	вплив на життєдіяльність людей (із метою досягнення цілей ефективного суспільного розвитку) з боку органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань шляхом застосування сукупності методів
<i>механізми публічного управління</i>	
Нижник Н. Р., Машков О. А. [4]	інструменти впливу на середовище функціонування об'єкта
Князев В. М., Бакуменко В. Д. [5]	сукупність практичних інструментів, важелів та стимулів, за допомогою яких публічна влада впливає на соціально-економічні системи задля реалізації стратегічних цілей
Радчук Т. М. [6]	набір політичних, економічних, організаційних, мотиваційних та правових засобів впливу суб'єкту управління (органів публічної влади та місцевого самоврядування) на об'єкти управління
<i>потенціал</i>	
Василенко П. М., Васильченко В. С., Галицький В. М. [7]	наявні можливості, сукупність продуктивних сил, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані в майбутньому для досягнення або здійснення будь-чого
<i>потенціал територіальної громади</i>	
Терещенко Т. В., Ковтун І. Б. [8]	набір можливостей її розвитку, обумовлених ресурсною базою та структурно-історичними характеристиками господарства, географічними умовами та іншими внутрішніми й зовнішніми чинниками

Примітка: систематизовано автором.

Аналіз наукових джерел дозволив виокремити розуміння поняття «освіта» на такі категорії (рис. 2):

1. Освіта як загальнолюдська цінність. Розгляд освіти як загальнолюдської цінності є центральним елементом аксіологічного підходу. До того ж, таке твердження конституційно закріплене правом людини на здобуття освіти в більшості держав світу. Погоджуємося із думками низки вчених [9; 10], що в сучасному світі освіта перестала бути просто інструментом отримання професії, а стала фундаментальною умовою виживання, розвитку та інновацій. Крім цього, знання стають інструментом фізичного та економічного виживання в умовах війни та основою для відбудови країни.

2. Освіта як процес навчання та виховання. Трактуювання освіти як двоєдиного процесу навчання та виховання є класичним підходом, який у сучасних умовах публічного управління набуває нового, глибшого змісту. Так, навчання спрямоване на розвиток інтелекту, засвоєння системи

Рис. 2 Категорії трактування поняття освіти

Примітка: складено авторкою.

знань, умінь та навичок (компетенцій), а виховання — це цілеспрямоване формування особистості, її світогляду, морально-етичних якостей та соціальної відповідальності [11]. Також у сучасних умовах, зокрема, в межах Нової української школи, навчання та виховання є нероздільними поняттями. Наприклад, вивчення навчальних дисциплін (історії, літератури тощо) неможливе без формування ставлення до подій, етичних висновків та почуття відповідальності. У свою чергу, процес формування цінностей вимагає інтелектуальних зусиль, аналізу інформації та здатності аргументувати свою позицію.

3. Освіта як результат навчання та виховання. Розуміння освіти як результату навчання та виховання зміщує акцент із процесу (того, що ми робимо) на фінальний стан особистості та суспільства (те, що ми отримали) [12]. Варто наголосити, що мова йдеться не просто про закінчення навчання в закладі освіти та отримання відповідного документа (атестата, диплома, сертифіката), а про якісні результати, тобто компетенції, вміння, навички тощо. Фактично, в публічному управлінні освіта як результат — це головний індикатор ефективності державної та місцевої політики. Зауважимо, що результат зазвичай повинен описуватися певними показниками (кількісними та якісними), індикаторами, критеріями тощо. Так, наприклад, освіта як результат може вимірюватися в підсумках НМТ/ЗНО, відсотку працевлаштування випускників за спеціальністю, рівні задоволеності громадян якістю життя, рівні довіри в громаді, активності громадських організацій, Індексі людського розвитку та ін.

4. Освіта як соціальний інститут. Освіта як важлива сфера людської життєдіяльності та як соціальний інститут є складним соціальним організмом. Він функціонує за законами природи й суспільства, тому систему освіти вважають однією зі складних соціальних систем. Освіта як соціальний інститут зобов'язана не лише транслювати накопичений досвід, але й динамічно трансформувати його, адаптуючись до сучасних соціокультурних змін. Функціонування освіти тісно корелює з суспільними потребами. Це відбувається за допомогою відтворення та передачі знань, навичок і компетенцій, спрямованих на забезпечення суспільного прогресу. Такий

процес реалізується через підготовку учнівської та студентської молоді до розв'язання ключових соціальних, економічних, політичних і культурних викликів конкретного суспільства. Відповідно освіта визначає вектор і рівень розвитку суспільства, його культурних практик та соціальних взаємодій [13].

5. Освіта як система. Розгляд освіти як системи є основою управлінського та наукового аналізу [14]. Це дозволяє відійти від опису окремих закладів чи процесів і побачити цілісну структуру, де всі елементи взаємодіють для досягнення спільної мети. У контексті нашого дослідження системний підхід є інструментом, який дозволяє територіальній громаді ефективно розпоряджатися своїм освітнім потенціалом. Як будь-яка складна система, освіта складається з підсистем, кожна з яких виконує свою роль. По-перше, це мережа закладів (від дошкільної до післядипломної). По-друге, сам зміст освіти, тобто стандарти, навчальні плани, методики, що визначають, чого і як навчають. По-третє, суб'єкти, до яких належать здобувачі освіти, батьки, абітурієнти, педагоги, роботодавці. По-четверте, управлінська підсистема, до якої належать органи місцевого самоврядування, відділи освіти, державні стандарти, системи моніторингу.

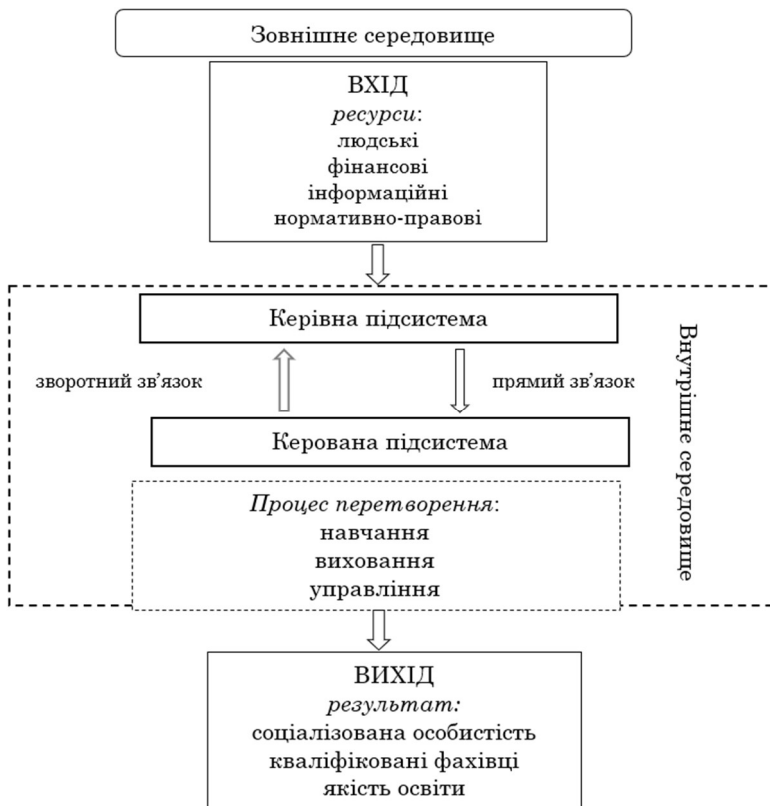

Рис. 3. Освіта як відкрита система

Примітка: складено авторкою.

Освіта як відкрита система постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Входом у зазначеній моделі (рис. 3) є фінансові ресурси, законодавство у сфері освіти, запити суспільства, потреби ринку праці, а також світові освітні тренди. Процес включає такі елементи: навчання, виховання, наукові дослідження, професійний розвиток педагогів, а також менеджмент (управлінський вплив). Виходом у цій системі є випускники з конкретним набором компетентностей та рівнем освіти, соціальний капітал, культурні цінності тощо. За допомогою зворотного зв'язку ринок праці має можливість оцінити якість підготовлених кадрів, держава в особі спеціальних органів (Державна служба якості освіти) проводить аудит.

Із синергетичного підходу, освітня система наділена певними властивостями, зокрема цілісності, яка виявляється у тому, що зміна в одному елементі впливає на інші, наприклад, оплата праці педагогічних працівників впливає на якість освітнього процесу, престиж професії тощо. Самоорганізації, тобто здатності системи адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Ця властивість яскраво виявляється на рівні територіальної громади у створенні волонтерських хабів, переходу на дистанційне навчання. Наступною властивістю є резильєнтність, яка виявляється у стійкості системи в мінливих, нестабільних умовах. В українських реаліях війни ця властивість репрезентувала себе у швидкій адаптації системи освіти, тобто облаштуванні укриттів у закладах освіти, гнучкості графіків, дистанційному навчанні, психологічній підтримці.

Крім цього, система освіти має нелінійний характер (тобто в ній діють обернені зв'язки між змінними величинами, що описують стан системи в часі та просторі), є нерівноважною (у ній із певною швидкістю протікають різноманітні динамічні процеси) та складною (її вирізняє значна кількість підсистем, що взаємодіють) [15].

Термін «освітній потенціал» міцно укорінився в науковому обігу завдяки працям численних дослідників. Так, О. А. Комарова інтерпретує освітній потенціал як інтегральну характеристику сукупності здібностей до складної та якісної праці, яка визначає можливості спільності індивідуальних освітніх потенціалів примножувати національне багатство [16].

О. В. Стефанишин вважає освітній потенціал сукупністю здобутих знань, професійних навиків і досвіду шляхом отримання людиною певного рівня освіти і кваліфікації та його безперервного підвищення [17].

В. Близнюк, С. Трубич, З. Пушкар трактують освітній потенціал як сукупність знань, які здобуває людина в результаті виховання, загальної та професійної освіти, підвищення кваліфікації. На їхню думку, освітній потенціал безпосередньо визначає виробничі, науково-технічні і, як результат, економічні можливості суспільства, виступає головним механізмом збереження високого рівня професійної працездатності [18].

Як бачимо, в науковій літературі сформувалося кілька ключових напрямів вивчення освітнього потенціалу. Прибічники першого напряму розглядають освітній потенціал як складову національного духовного багатства. Це багатство охоплює, по-перше, загальний обсяг знань та умінь суспільства, тобто сукупність наукового досвіду разом із теоретичними й прак-

тичними навичками для їх застосування; по-друге, комплекс духовно-культурних, естетичних і літературних цінностей та здібностей, доступних суспільству. Таке духовне національне багатство, а отже, й освітній потенціал формується через процес духовного виробництва. За висновками окремих дослідників, освітній потенціал може виявлятися в натуральній формі (як накопичена кількість людино-років освіти серед усіх працівників народного господарства) або у вартісній (як сукупні витрати на підготовку робочої сили (освітній фонд)) [19; 20].

Представники другого напрямку вважають освітній потенціал кількісним показником, що відображає освітній рівень кадрів та зміни у складності й якості праці. При цьому основними кількісними показниками є середні роки навчання, частка населення з вищою освітою, розподіл за освітніми ступенями, число вчителів на 1 000 учнів, площа/кількість аудиторій, фінансування на учня, кількість закладів освіти на певну чисельність населення тощо [21].

Дослідники третього напрямку вважають освітній потенціал базовим компонентом нематеріального нагромадження, тобто сукупністю вмінь, знань, здібностей, навичок [17].

На нашу думку, освітній потенціал територіальної громади — це комплексна, динамічна система ресурсів (кадрових, фінансових, організаційних та методичних) і соціальних можливостей території, що забезпечує функціонування якісного освітнього середовища. Він базується на ефективному управлінні закладами освіти, професійній компетентності педагогів та врахуванні соціокультурних особливостей громади, виступаючи при цьому стратегічним чинником економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності території та формування якісного людського капіталу.

Узагальнивши вищезазначене, в межах нашого дослідження поняття «механізм» розкривається як система взаємопов'язаних елементів, що забезпечують перехід від мети до результату. Тобто це комплексна система (нормативно-правова, фінансова, інформаційно-комунікаційна, організаційна), яка за допомогою різних методів (економічних, соціальних, адміністративних), важелів (ліцензування, акредитація, стандартизація тощо) та інструментів (субвенції, гранти, цифровізація) забезпечує ефективне використання ресурсів громади для підвищення якості освіти та сталого розвитку. Схематичне представлення механізму публічного управління освітнім потенціалом наведено на рис. 4.

Аналіз наукової літератури, а також вивчення етимології вищезазначених понять, дав змогу систематизувати принципи формування освітнього потенціалу територіальних громад (табл. 2).

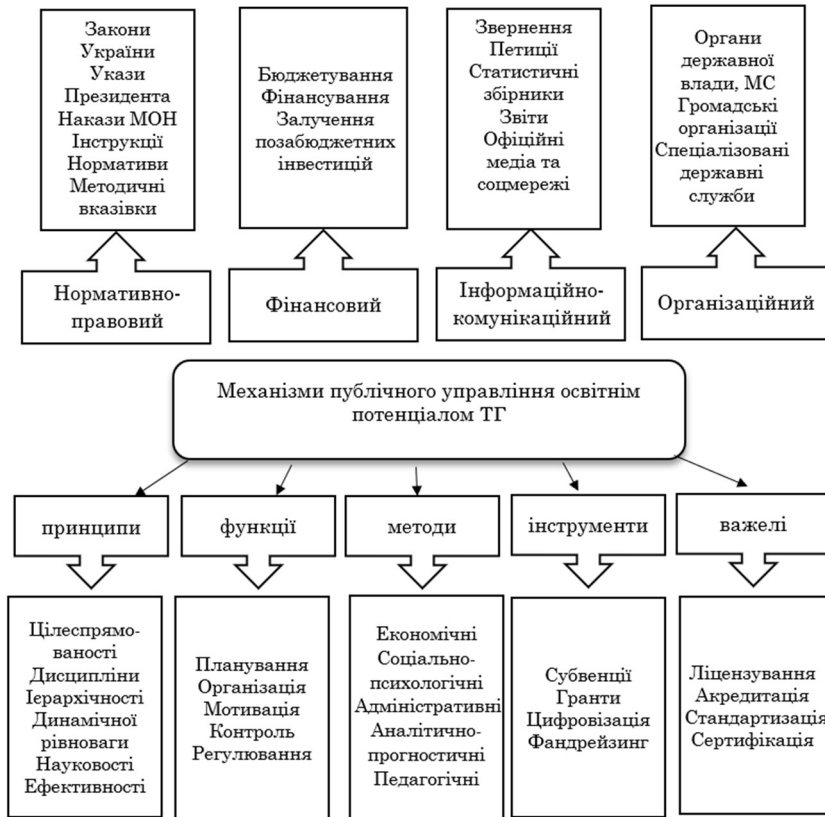

Рис. 4. Концептуальна схема механізмів публічного управління освітнім потенціалом ТГ

Примітка: складено авторкою.

Таблиця 2

Принципи формування освітнього потенціалу територіальних громад

Назва	Характеристика
Емерджентність	виникнення якісно нових знань, умінь, навичок у навчальному процесі, які не зводяться до простої суми знань окремих здобувачів чи педагогів, а формуються через їхню активну взаємодію
Ієрархічність	кожен складовий елемент освітнього потенціалу ТГ розглядається як підсистема більшої системи (регіональної, державної, світової)
Цілісність	внутрішня єдність, взаємозв'язок усіх компонентів освітнього процесу (навчання, виховання, розвитку) та гармонійна взаємодія особистості викладача й здобувача

Назва	Характеристика
Пріоритет якості	забезпечення конкурентоспроможної освіти, що відповідає сучасним тенденціям, потребам мешканців та технологічному розвитку (створення якісного освітнього середовища, розвиток інфраструктури, підтримка педагогів тощо)
Адаптивність	приспосовування до змінних умов зовнішнього середовища, індивідуальних потреб та нових вимог суспільства
Доступність	забезпечення рівних можливостей для здобуття освіти кожною особою, враховуючи її вікові, фізичні, психологічні та індивідуальні особливості (безбар'єрність, створення інклюзивного середовища, фізичну доступність закладів тощо)
Безперервність	навчання протягом усього життя, що об'єднує дошкільну, шкільну, професійну та постпрофесійну освіту

Примітка: складено авторкою за даними [22–25].

Крім зазначених принципів, на нашу думку, варто керуватися також Законом України «Про освіту», який містить перелік принципів освітньої діяльності. Згідно із цим Законом (стаття 6), принципи освітньої діяльності є основою державної політики у сфері освіти та визначають ключові засади її функціонування. Серед яких:

— людиноцентризм (освіта ставить особистість у центр, сприяючи її всебічному розвитку та самореалізації);

— верховенство права (всі процеси базуються на законодавстві, гарантуючи захист прав учасників освітнього процесу);

— забезпечення якості освіти (пріоритет на високі стандарти навчання, педагогічної діяльності та результатів);

— рівний доступ без дискримінації (освіта доступна всім, незалежно від статі, етносу чи інших ознак);

— науковий характер та різноманітність освіти (базується на перевірених знаннях, з урахуванням множинних форм і підходів);

— цілісність і наступність (система освіти є єдиною, з логічним переходом між рівнями);

— академічна добросесність і свобода (чесність у навчанні, незалежність думки та творчості);

— гуманізм, демократизм, патріотизм (виховання поваги до прав людини, культури України та нетерпимості до насильства чи корупції) [25].

Ці принципи забезпечують прозорість, автономію закладів та інтеграцію в європейський простір, формуючи відповідальних громадян.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Отже, уточнення понятійно-термінологічного апарату дозволяє визначити публічне управління освітнім потенціалом територіальної громади як цілеспрямовану діяльність органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, що базується на поєднанні владних повноважень та партнерської взаємодії. З'ясовано, що ключову категорію «освітній потенціал», слід розглядати не просто як сукупність закладів

освіти, а як складну систему інтелектуальних, кадрових, фінансових та матеріальних ресурсів громади, здатних забезпечити розвиток людського капіталу. Системне впорядкування категорій «публічне управління», «механізм», «освіта», «освітній потенціал» створює необхідну теоретичну базу для подальшого аналізу ефективності управлінського впливу в умовах децентралізації. Виділення ключових принципів формування освітнього потенціалу територіальних громад стане підґрунтям для досягнення якісних характеристик освіти, зокрема на місцевому рівні.

Перспективи подальших наукових розвідок полягатимуть у систематизації та класифікації чинників, що зумовлюють формування освітнього потенціалу територіальних громад. Отримані результати слугуватимуть теоретико-методологічним підґрунтям для емпіричної оцінки кількісно-якісних показників, а також діагностики актуального стану й динамічних тенденцій розвитку освітнього потенціалу.

Список використаних джерел

1. Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain / B. S. Bloom, M. D. Engelhart, E. J. Furst at al. NY : David McKay Co Inc., 1956. *Internet Archive*. URL: https://archive.org/details/taxonomyofeducat0000unse_17x5.
2. Академічний тлумачний словник української мови. СЛОВНИК.ua. URL: <https://t.ly/YqnbF>.
3. Основи публічного управління та адміністрування / П. С. Покатаєв, М. А. Латиніт, С. В. Степаненко та ін. Харків : Оберіг, 2024. 240 с.
4. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організаціях державного управління / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 159 с.
5. Державне управління: словник-довідник / за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. Київ : Видво УАДУ, 2002. 228 с.
6. Радчук Т. М. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 124–127. <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.19.22>.
7. Василенко П. М., Васильченко В. С., Галицький В. М. Словник-довідник соціального працівника. Київ : ПІКДСЗУ, 2007. 322 с.
8. Ковтун І. Б., Терещенко Т. В. Теоретичні аспекти формування економічного потенціалу територіальної громади: синергетичний підхід. *Science, Technologies, Innovations*. 2021. № 3 (19). Р. 3–9. <http://doi.org/10.35668/2520-6524-2021-3-01>.
9. Чайка І., Павловський В., Кравченко Р. Освіта протягом життя як загальнолюдська цінність у XXI столітті: системний та синергетичний виміри. *Соціальна філософія та філософія історії*. 2024. № 19 (96). С. 90–96. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-10>.
10. Гарієвський Ю. В. Освіта як загальнолюдська цінність. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2017. Вип. 1. С. 18–23. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського*. URL: https://t.ly/4_eh4.
11. Шаталович О., Шаталович І. Поняття освіти, навчання, виховання та питання їх співвідношення. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2024. Т. 16, № 1. С. 66–73. <https://doi.org/10.15421/352420>.

12. Лук'янова Л. Розвиток освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи* / за ред. В. Г. Кременя, Н. Г. Ничкало. Київ : Знання України, 2018. С. 21–31.
13. Бондаренко О. Освіта як соціальний інститут: функціональні перспективи та загрози дисфункції. *Педагогічні науки та освіта*. 2024. Вип. XLVI–XLVII. С. 28–34. <https://t.ly/pm4Ce>.
14. Дедух В. Освіта як система: критичний аналіз. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум»*. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 20 (176). С. 11–19. URL: <https://t.ly/VNmH>.
15. Сисоева С. Сфера освіти як об'єкт дослідження. *Освітологія*. 2012. Вип. 1. С. 22–29. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського*. URL: <https://t.ly/TDzRo>.
16. Комарова О. А. Теоретичні аспекти вивчення економічної сутності освітнього потенціалу. *Бізнес Інформ*. 2017. № 2. С. 22–30. <https://t.ly/63HOK>.
17. Стефанишин О. В. Людський потенціал економіки України. Львів : Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 315 с.
18. Близнюк В. Оцінка людського потенціалу економічного зростання України: теорія та практика. *Україна: аспекти праці*. 2006. № 5. С. 30–34.
19. Павленко Н. Освіта особистості як складова людського багатства. *Особистість в єдиному освітньому просторі* : матер. V Міжн. освітнього форуму (м. Запоріжжя, 07–08 квітня 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 306–307.
20. Гололобов С. М., Ангонова Л. В. Освітня складова державної політики у сфері культури в умовах інноваційного розвитку суспільства. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2022. № 17. С. 670–697. <https://doi.org/10.34132/pard2022.17.02>.
21. Рядинська І. А. Освіта як фактор формування людського капіталу та економічного зростання. *Бізнес Інформ*. 2022. № 3. С. 33–37. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-3-33-37>.
22. Чернуха Н. Від цілісності освіти до її якості. *Освітологія*. 2015. Вип. 4. С. 29–32. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2015.4.2932>.
23. Методичні рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти. *Освіта.ua*. URL: <https://t.ly/k6LEM>.
24. Вознюк О. В. Неперервна освіта як провідна тенденція сучасного світу. *Андрогогічний вісник*. 2012. Вип. 1. С. 50–57. <https://t.ly/GwrYm>.
25. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/MBxfH>.

Nadia LALUEVA

(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Conceptual Foundations of Mechanisms for Public Management of the Educational Potential of Local Communities

The conceptual and terminological framework of mechanisms for public management of the educational potential of local communities has been summarised. Scientific approaches to the interpretation of the concepts of «mechanism,» «public management,» «education,» and «educational potential» have been analysed. It is emphasised that the substantive scope of the category «public management» integrates state and municipal administration as its basic components. It is proposed that public administration mechanisms be viewed as a complex system of methods, tools,

procedures, and resources with a clear legal and regulatory foundation, through which a targeted influence is exerted on administrative entities in order to address social problems and advance the public interest. The paper identifies various interpretations of the concept of education, specifically education as a value, a process, an outcome, a system, and a social institution. It is emphasised that education is an instrument of resilience in times of aggression and the main driver of Ukraine's future recovery. The concept of education is examined as an open system with a set of specific properties that characterise its systemic nature, namely: integrity, self-organisation, resilience, nonlinearity, non-equilibrium, and complexity. It is argued that educational potential serves as a fundamental determinant of the socioeconomic progress of local communities. The paper examines research areas related to educational potential, specifically as a component of national cultural wealth; as a quantitative indicator reflecting the educational level of the workforce and changes in the complexity and quality of labour; and as a basic component of intangible capital. The use of a comprehensive approach to interpreting the concept of «mechanism of public governance of educational potential» is justified. The principles for developing the educational potential of local communities have been systematised, including: emergence, hierarchy, integrity, priority of quality, adaptability, accessibility, and continuity. In this context, emphasis is placed on taking into account the Law of Ukraine «On Education,» which contains a list of principles for educational activities.

Keywords: *public administration mechanisms, education, educational potential, local community, system.*

Надійшла до редакції 29.03.2026
Прийнята до друку 19.05.2026

Опублікована онлайн 22.05.2026
Опублікована 31.05.2026

Декларації

Фінансування. Дослідження виконано без зовнішнього фінансування, у рамках науково-дослідної роботи Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний 0108U008927) та кафедри публічного управління та адміністрування «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U104417).

Конфлікт інтересів. Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Подяки. Авторка висловлює подяку науковій керівниці Тетяні Василівні Терещенко, деканесі факультету економіки та управління Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, за консультації з окремих питань дослідження, обговорення ідей статті та зауваження до її змісту.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту під час підготовки статті не використовувалися.